

תלמוד

דינים בהעמקה ומבוא לתורה שבעל פה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון — מבוא לתורה שבעל פה, הלכות ציצית,		הלכות תפילין, הלכות שבת		—	$(12 \times 1) + (8 \times 2)$	—	28 נקודות
{	פרק שני — "במעגלי ההלכה"			—	(12×6)	—	72 נקודות
	<u>א</u> : "משנה ברורה"			—			
	פרק שלישי — "משנה ברורה"			—			
		סה"כ		—			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות
פרק ראשון — מבוא לתורה שבעל פה,
הלכות ציצית, הלכות תפילין, הלכות שבת
(28 נקודות)

ענה על שלוש שאלות: על שאלה 1 (שאלת חובה — 12 נקודות)
ועל שתיים מן השאלות 2-4 (לכל שאלה — 8 נקודות).

ענה על שאלה 1 — שאלת חובה.

1. מבוא לתורה שבעל פה

- א.** היכן נחתם התלמוד הירושלמי, ומדוע הוא נקרא כך? (3 נקודות)
- ב.** (1) מתי פעלו הגאונים, ומי כונה בתואר "גאון" בתקופת הגאונים?
(2) ציין חיבור אחד מתקופת הגאונים, וכתוב מהו התוכן של חיבור זה.
(5 נקודות)
- ג.** בין בית הלל לבית שמאי היו מחלוקות רבות, ואילו בין הלל לשמאי היו מעט מחלוקות.
על פי הרמב"ם, הסבר מדוע בין הלל לשמאי היו מעט מחלוקות. (4 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 2-4.

2. הלכות ציצית — סימן כ"ד

- א.** (1) כיצד יש לאחוז את הציצית בזמן קריאת שמע על פי השולחן ערוך, ומהו הטעם לכך?
(2) מה הוסיף האר"י (המובא ב"משנה ברורה") בנוגע לאופן האחיזה של הציצית בזמן קריאת שמע?
(5 נקודות)
- ב.** כתוב שני מנהגים המבטאים את חיבוב מצוות ציצית. (3 נקודות)

3. הלכות תפילין – סימן כ"ה

- א. (1) על פי השולחן ערוך, באיזה שלב בתפילת שחרית נהג הרא"ש להניח תפילין?
 (2) מהו הטעם למנהג זה של הרא"ש?
 (3 נקודות)
- ב. על פי השולחן ערוך, כתוב כוונה אחת שצריך לכוון בעת הנחת תפילין. (3 נקודות)
- ג. "אם פגע בשל ראש תחילה, צריך להעביר על אותה המצווה ויניח של יד תחילה ואחר כך של ראש".
 (שולחן ערוך)
 מהו הטעם להלכה זו? (2 נקודות)

4. הלכות שבת

- א. השקיית צמחים בשבת היא תולדה של אב מלאכה מסוים.
 מהו אב המלאכה הזה, ומדוע השקיה זו היא תולדה של אב המלאכה הזה? (4 נקודות)
- ב. הסבר את המושגים "מתעסק" ו"מרבח בשיעורים", וכתוב דוגמה לאחד מן המושגים. (4 נקודות)

בחר בפרק שני או בפרק שלישי, על פי התכנים שלמדת.

פרק שני — "במעגלי ההלכה" (72 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שש מן השאלות 5-11 (לכל שאלה — 12 נקודות).

5. תפילה בציבור

א. (1) מהו המרחק המרבי שאדם צריך ללכת כדי להתפלל בציבור? בתשובתך הבחן בין שתי אפשרויות.

(2) כתוב שתי מעלות של תפילה בציבור שאינן בתפילת יחיד.

(6 נקודות)

ב. (1) אדם שמכוון את ליבו בתפילת יחיד יותר מבתפילה בציבור — מה עליו לעשות? בתשובתך הבחן בין שני מצבים.

(2) מדוע אדם רשאי להתנדב לשירות ביחידה מובחרת אף שאין אפשרות להתפלל בציבור ביחידה זו?

(6 נקודות)

6. זהירות בדרכים

א. (1) על פי חז"ל, לעוון שפיכות דמים יש שלוש תוצאות שליליות. כתוב אחת מהן.

(2) הרמב"ם הוכיח מסיפור אחאב שאיסור שפיכות דמים חמור מאוד.

הסבר את הוכחת הרמב"ם.

(5 נקודות)

ב. כוהן שגרם לתאונה קטלנית באונס — מה עליו לעשות כדי שיוכל להמשיך לשאת את כפיו? (3 נקודות)

ג. אדם השתכר בחתונה של חבר, לא היה מודע למעשיו וגרם נזק. מה דינו, ומדוע? (4 נקודות)

7. לשון הרע ורכילות

א. הסבר את שלושת המושגים האלה: רכילות, לשון הרע, הוצאת שם רע. (4 נקודות)

ב. במדרש מסופר על רבי ינאי שהתפעל מרוכל.

(1) על פי הרב אשר וייס, מהי התמיהה על מדרש זה, ומדוע התפעל רבי ינאי מרוכל זה?

(2) על פי הרב אשר וייס, יש הנחה רווחת המקשה על אנשים להימנע מלדבר לשון הרע.

כתוב מהי הנחה זו, והסבר כיצד מעשיו של הרוכל שוללים הנחה זו.

(8 נקודות)

8. מלחמות ישראל

- א. (1) על פי הרמב"ם, למי יש סמכות להחליט על יציאה למלחמת מצווה, ומי צריך לאשר יציאה למלחמת רשות?
 (2) למי יש סמכות בימינו להחליט על יציאה למלחמת מצווה? נמק את תשובתך.
 (6 נקודות)
- ב. (1) על פי הרמב"ם, כתוב מה הם שלושת הסוגים של "מלחמת מצווה".
 (2) מדינת ישראל נלחמה מלחמות רבות מאז הקמתה, כגון מלחמת שלום הגליל.
 מבין הסוגים שכתבת בתת-סעיף ב (1), מהו סוג המלחמות שנלחמה מדינת ישראל? נמק את תשובתך.
 (6 נקודות)

9. תקנת יום העצמאות

- א. (1) על פי הגמרא, מי הם שתיקנו לומר הלל לאחר שנגאלים מצרה?
 (2) לפי הרב עובדיה יוסף, מדוע אין לומר הלל בברכה ביום העצמאות? כתוב שני נימוקים.
 (4 נקודות)
- ב. (1) לפי הרב משולם ראטה, מה הם שלושת הניסים שאירעו בעקבות הקמת מדינת ישראל?
 (2) לפי הרב משולם ראטה, מדוע היה ראוי לקבוע את יום העצמאות דווקא ביום שבו הכריזו על הקמת מדינת ישראל?
 (8 נקודות)

בית ומשפחה10. יצר ויצירה

- א. על הפסוק "וירא א-להים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא) נאמר במדרש:
 "הנה טוב' - זה יצר טוב. 'מאד' - זה יצר רע..."
 (1) על פי המדרש, מהי התמיהה שעולה בנוגע לדברים אלה?
 (2) על פי המדרש, הסבר את התשובה על תמיהה זו.
 (6 נקודות)
- ב. (1) על פי הרמב"ם, אחד הדברים המעכבים את התשובה הוא הסתכלות בעריות.
 מדוע דבר זה מעכב את התשובה?
 (2) מדוע הסתכלות בעריות היא מעשה חמור? כתוב הסבר אחד.
 (6 נקודות)

11. מחויבויות שבין איש לאשתו

א. (1) "כשנושא אדם אישה... יתחייב לה בעשרה דברים ויזכה בארבעה דברים" (רמב"ם).

ציין שניים מן הדברים שאדם שנושא אישה זוכה בהם.

(2) אישה יכולה לפטור את עצמה מאחת הזכויות שמגיעות לבעלה.

כתוב מהי זכות זו, והסבר מדוע פטור זה נפוץ בימינו.

(6 נקודות)

ב. (1) הסבר את המושג "נכסי מלוג", וכתוב מהי הזכות של הבעל בנוגע לנכסים אלה בתקופת הנישואין.

(2) נכסים אלה מוחזרים לאישה בסיום הנישואין. על פי מה ייקבע ערכם?

(6 נקודות)

בחר בפרק שני א בפרק שלישי, על פי התכנים שלמדת.**פרק שלישי — "משנה ברורה" (72 נקודות)**

אם בחרת בפרק זה, ענה על שש מן השאלות 12-18 (לכל שאלה — 12 נקודות).

12. הלכות נטילת ידיים — סימן קנ"ח

- א.** (1) "טעם תקנת נטילה... מפני סרך תרומה" (משנה ברורה) — הסבר טעם זה.
 (2) על פי טעם זה, מדוע חייבים ליטול ידיים בימינו?
 (7 נקודות)
- ב.** (1) על פי הטעם "מפני סרך תרומה", מדוע תיקנו חכמים שיש ליטול ידיים רק על אכילת פת ולא על אכילת פירות?
 (2) מדוע צריך ליטול את שתי הידיים גם כשאוכלים ביד אחת בלבד?
 (5 נקודות)

13. הלכות ברכת המזון — סימן קפ"ד

- א.** אדם שאכל פת ואינו זוכר אם בירך ברכת המזון — צריך לברך.
 (1) מהו הנימוק להלכה זו?
 (2) על פי ה"משנה ברורה", אדם זה צריך לברך גם ברכה רביעית.
 מהי ההווה אמינא לא לברך ברכה רביעית, ומדוע בכל זאת יברך ברכה זו?
 (6 נקודות)
- ב.** על פי ה"משנה ברורה", אדם שאכל פת ואינו זוכר אם בירך ברכת המזון צריך לברך רק אם אכל ושבע.
 (1) הסבר את הנימוק לדין זה.
 (2) על פי ה"משנה ברורה", כתוב מה ראוי שאדם ירא שמייים יעשה במקרה זה.
 (4 נקודות)
- ג.** "עד אימתי יכול לברך, עד שיתעכל המזון שבמעיו. וכמה שיעורו..." (שולחן ערוך, סעיף ה).
 על פי המשך דברי השולחן ערוך, מהו השיעור של עיכול "המזון שבמעיו"? (2 נקודות)

14. הלכות ברכת הפירות — סימן ר"ח

- א.** אדם שהכניס קמח מחמשת מיני דגן לתבשיל ירקות — באיזה מצב יברך על התבשיל "בורא מיני מזונות", ובאיזה מצב יברך "בורא פרי האדמה"? נמק את תשובתך. (6 נקודות)
- ב.** אדם שהכניס אורז לתבשיל ירקות — באיזה מצב יברך על התבשיל "בורא מיני מזונות", ובאיזה מצב יברך "בורא פרי האדמה"? נמק את תשובתך. (6 נקודות)

15. הלכות יום טוב — סימן תצ"ה

- א. (1) על פי הרמ"א, יש המחמירים בנוגע להכנת אוכל נפש ביום טוב.
כתוב מהי ההחמרה, והסבר מהו טעם המחמירים.
- (2) אדם שנוהג להחמיר אך לא הכין אוכל נפש בערב יום טוב לצורך סעודת יום טוב — מה עליו לעשות?
בתשובתך התייחס לשני מצבים.
(8 נקודות)
- ב. אסור לקצור ביום טוב גם לצורך אוכל נפש. כתוב שני טעמים לאיסור זה. (4 נקודות)

16. הלכות ראש השנה — סימן תקפ"ט

- א. (1) "אף על פי שנשים פטורות, יכולות לתקוע" (שולחן ערוך, סעיף ו).
הסבר את החידוש שבדין זה ואת הטעם לדין זה.
- (2) אדם יצא ידי חובת תקיעת שופר ורוצה לתקוע בעבור נשים לאחר התפילה.
על פי הרמ"א, מהו הדין לעניין הברכה במקרה זה?
(8 נקודות)
- ב. אדם הלך ברחוב, שמע תקיעת שופר והתכוון לצאת ידי חובה — באיזה מקרה יצא ידי חובה, ומדוע? (4 נקודות)

17. הלכות סוכה — סימן תרל"ט

- א. כתוב שני הבדלים בין הלילה הראשון של סוכות ובין שאר ימי החג בנוגע לאכילה בסוכה. (4 נקודות)
- ב. (1) אדם הפסיק את סעודתו בסוכה ונכנס לביתו מכיוון שירד גשם, ולאחר מכן פסק הגשם — מתי עליו לחזור לסוכה? בתשובתך הבחן בין שני מקרים.
- (2) בחול המועד סוכות ישן משה בסוכה ואחיו אהרון אכל שם ארוחת ערב. לפתע החל לרדת גשם.
מתי רשאי כל אחד מהם לצאת מן הסוכה? נמק את תשובתך.
(8 נקודות)

18. הלכות לולב — סימן תרנ"ו

- א. "הידור מצווה עד שליש במצווה" — הסבר דין זה על פי כל אחת משתי הדעות המובאות בשולחן ערוך.
(4 נקודות)
- ב. (1) אדם שאין לו תפילין — מהו שיעור הנכסים המרבי שהוא חייב להוציא כדי לקנות תפילין?
- (2) אדם שאין לו תפילין ורוצה להוציא יותר משיעור הנכסים שהוא חייב בו כדי לקנות תפילין — מהו שיעור הנכסים המרבי שהוא רשאי להוציא?
(4 נקודות)
- ג. מהו שיעור הנכסים שאדם צריך להוציא כדי להימנע מלעבור על מצוות לא תעשה, ומדוע יש הבדל בין הדין הנוגע למצוות לא תעשה ובין הדין הנוגע למצוות עשה? (4 נקודות)

בהצלחה!